

Для посилань: Пискун О. М. Цифрова компетентність як необхідний складник педагогічної майстерності сучасного педагога. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (4 квітня 2025 р.)* / Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2025. С. 226-228.

Пискун Оксана Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
педагогіки, психології та методики технологічної освіти
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНИЙ СКЛАДНИК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Педагогічна майстерність – це комплекс особистісних якостей, знань, умінь і здібностей педагога, що забезпечують високий рівень його професійної діяльності. Формування майстерності передбачає неперервний динамічний розвиток особистості, вдосконалення компетентностей, опанування нових знань та вмінь. Так, складовими професіоналізму педагога є, зокрема, його вміння дохідливо викладати навчальний матеріал, зацікавлювати і підтримувати увагу, мотивувати учнів до самостійного здобуття знань, використовувати різноманітні засоби навчання, володіти комп'ютером та інформаційними технологіями. Очевидно, що в умовах сьогодення для ефективної організації сучасного освітнього процесу важливим компонентом педагогічної майстерності стає цифрова компетентність педагога.

Пандемія, війна, перехід на дистанційну форму навчання, поява великої кількості цифрових педагогічних інструментів, розвиток технологій електронного навчання, стрімке проникнення штучного інтелекту в освіту – все це спричинило актуальну потребу у розвитку цифрової компетентності у всіх учасників освітнього процесу. Цифрова компетентність стала однією з найважливіших якостей сучасного педагога. Вона перейшла зі статусу бажаної в статус необхідної [3].

Цифрова компетентність є професійною якістю педагога, що включає в себе сукупність знань, умінь, ставлень і досвіду користування цифровими технологіями під час здійснення педагогічної діяльності. Як і будь-яка інша компетентність, вона є інтегрованою якістю особистості, що має в собі мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний компоненти. Так, мотиваційно-ціннісний компонент включає мотиви, мету, потреби використання цифрових технологій у професійній діяльності, а також у власному навчанні, вдосконаленні, самовихованні, саморозвитку. Когнітивний компонент визначається повнотою, глибиною, системністю знань педагога щодо використання цифрових технологій в його предметній сфері. Діяльнісний – це уміння педагога активно застосовувати цифрові інструменти у професійній педагогічній діяльності. А рефлексивний компонент передбачає самосвідомість, самоконтроль, самооцінку, розуміння процесу і результату своєї професійної діяльності із застосуванням цифрових технологій, усвідомлення себе та інших в умовах цифрового освітнього середовища.

Науковці по-різному розглядають цифрову компетентність педагога, зосереджуючи увагу на різних її аспектах: як здатність застосовувати цифрові засоби в освітньому процесі; уміння здійснювати e-learning; мультимедійну та інфомедійну грамотність; навички роботи з інформацією та безпеки в Інтернеті тощо. Наголошується, що окрім базових цифрових навичок (підготовки текстових документів, презентацій та інших дидактичних матеріалів, організації дистанційного навчання, проведення занять у формі онлайн-конференцій тощо), педагог має володіти інноваційними практиками такими, як інтерактивне навчання, змішане навчання, гейміфікація, «перевернутий клас», адаптивне і персоналізоване навчання, імерсивне навчання, цифровий сторітеллінг тощо [2].

До галузей цифрової компетентності належать такі: інформація та уміння працювати з даними; комунікація та співпраця; створення цифрового контенту; безпека; розв'язання проблем.

Науковці Бідюк Н. М. і Бідюк Д. Є. зазначають, що цифрова компетентність педагога являє собою систему підкомпетентностей, які

формуються і розвиваються симетрично, у комплексному поєднанні. Такими підкомпетентностями вони називають технологічно-практичну, алгоритмічно-модельну та дослідницько-навчальну [1].

Європейська рамка цифрової компетентності для освітян (DigCompEdu) [4] визначає складові компетентності, що згруповані за чотирма сферами, та рівні їх розвитку. Так, у сфері «Цифрові ресурси» виділяють такі компетентності: пошук та вибір цифрових ресурсів; створення та модифікація цифрових ресурсів; управління, захист та розповсюдження цифрових ресурсів. До сфери «Професійний розвиток і взаємодія» входять: постійний професійний розвиток; дослідницька діяльність; рефлексія та вдосконалення педагогічних практик; професійна співпраця; організаційна комунікація. Сфера «Освітня діяльність» включає: навчання; керівництво; саморегуляцію навчання; спільне навчання; оцінювання та аналіз результатів; зворотній зв'язок та планування; диференціацію та персоналізацію навчання; доступність та інклюзію; активне залучення учнів. До сфери «Сприяння формуванню цифрової компетентності учнів (студентів)» включено такі компетентності: інформаційна грамотність та вміння працювати з даними; цифрова комунікація та співпраця; створення цифрового контенту; безпека; цифрове розв'язування проблем.

Рівні розвитку складових цифрової компетентності можуть бути різними – від базового (новачка) до високого (лідера) [4], і сучасний педагог повинен постійно розвиватись, прагнучи до вищого рівня.

Отже, цифрову компетентність розглядають як таку, що ґрунтується на готовності педагога постійно, впевнено, ефективно, безпечно та етично застосовувати цифрові технології в різних аспектах освітнього середовища, до яких передусім належать: 1) робота з освітнім контентом (створення, пошук, відбір, аналіз, оцінка) та його використання для різних потреб освітнього процесу; 2) комунікація й організація освітнього процесу (планування, спілкування, підтримка відносин, зворотній зв'язок, інтерактивна взаємодія); 3) технічні навички (вільне володіння комп'ютером та іншими електронними засобами навчання і програмним забезпеченням) [3].

Основними професійними вміннями у роботі з цифровими технологіями є здатність педагога:

- доцільно і раціонально використовувати цифрові засоби в освітньому процесі на основі загальнопедагогічних, психологічних та ергономічних вимог, аналізувати досвід їх використання;
- користуватися готовими цифровими педагогічними продуктами, а також самостійно створювати або модифікувати необхідний освітній контент;
- використовувати цифрові технології для розвитку творчих здібностей здобувачів освіти, задоволення їхніх пізнавальних і професійних потреб;
- використовувати цифрові засоби для організації і спрощення власної педагогічної праці;
- перебувати в курсі актуальних освітніх трендів і педагогічних інновацій, опановувати нові цифрові інструменти, впроваджувати їх в освітній процес, експериментувати.

Як висновок можна зауважити, що цифрова компетентність стала в наш час дійсно необхідною складовою майстерності сучасного педагога. Це вимагає від освітян постійного професійного розвитку, підвищення кваліфікації, самовдосконалення шляхом здобуття нових знань та формування нових умінь в галузі цифровізації освіти.

Список використаних джерел:

1. Бідюк Н. М., Бідюк Д. Є. Цифрова компетентність педагогічного працівника в сучасному інформаційно-освітньому середовищі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Вип. 211. С. 22-28.
2. Вербівський Д. С., Карплюк С. О., Фонарюк О. В. Цифрова компетентність майбутніх педагогів професійного навчання. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Вип. 198. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2021. С. 78-82.
3. Кривонос М. П. Цифрова компетентність сучасного педагога. *Електронний збірник наукових праць ЗОІППО*. 2023. № 3(55).
4. Рамка цифрових компетентностей для освітян (DigCompEdu). URL: (<https://fit.knu.ua/wp-content/uploads/2020/07/DigComp-framework-UA-for-educators.pdf>) (дата звернення: 04.03.2025).